

Alfons GREGORI

La dimensión política de lo irreal: el componente ideológico en la narrativa fantástica española y catalana

Poznan: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2015.

L'acadèmic Alfons Gregori, que treballa a la Universitat Adam Mickiewicz de Poznan (Polònia), concentra en aquest llibre bona part de la recerca i dels interessos que l'han tingut ocupat durant la seva ja extensa tasca investigadora. Val a dir que el text té algunes errades ortotipogràfiques, causades, en certa mesura, per l'edició i la correcció en una editorial estrangera, com és la de la Universitat de Poznan. Deixant, però, això de banda, el llibre de Gregori és una molt notable síntesi sobre literatura fantàstica espanyola i catalana i les seves relacions amb la ideologia. Un tema que en principi i durant molt de temps s'ha negat des dels estudis de literatura fantàstica i, per tant, polèmic o discutible, però que Gregori argumenta molt encertadament.

El llibre s'inicia amb una presentació que justifica la selecció de les obres analitzades segons la qualitat literària, i el fet que al text s'hi estudiïn obres de dos sistemes literaris diferents, com ho són el català i el castellà, obliga l'autor a dedicar un subapartat a contextualitzar-los abans d'iniciar les anàlisis literàries, ja al segon capítol. El primer, es dedica exclusivament a les qüestions teòriques. En una primera part, Gregori fa un repàs a consciència de les teories més importants sobre literatura fantàstica. Comença amb una reactualització de les diferents etiquetes que conformen el gènere fantàstic, incloent-hi les novetats, com el *fantasy*, i després se submergeix en un diàleg amb les obres dels teòrics més importants. Inicia el repàs amb l'estructuralisme i les teories de Tzvetan Todorov, per continuar amb els seus crítics: les teòriques Irène Bessière i Rosemary Jackson. La posada al dia culmina amb l'obra de José B. Monleón, per detenir-se després en les contribucions de Jaime Alazraki i de Rachel Bouvet i David Roas. Tot seguit, Gregori passa a dirimir els aspectes ideològics de la literatura fantàstica. La seva és una revisió d'una literatura que en el passat s'ha considerat no ideològica, i aquí rau la important aportació de les seves tesis i del llibre. Ho fa amb una profunda revisió del concepte d'ideologia en els estudis literaris, que escomet des del postmarxisme. En primer terme, des de les teories d'Antonio Gramsci, i, en un segon pla, des de les de Louis Althusser. Arribats en aquest punt, l'autor realitza la síntesi entre literatura fantàstica i ideologia que li permetrà desenvolupar les anàlisis literàries de la segona part. La seva tesi forta consisteix a afirmar que, per una banda, la ideologia forma part de la realitat literària. Però, per l'altra, la narració fantàstica deconstrueix el subjecte que s'elabora amb la ideologia («desinterpel·la», en paraules de Gregori, parafrasejant Althusser). És mitjançant aquesta tensió que l'autor articula la seva crítica, amb l'ús de sis ideologies per completar les seves anà-

lisis: el conservadorisme, el liberalisme, l'anarquisme, el socialisme, el nacionalisme i el feminisme (p. 202-203).

Gregori divideix el segon capítol, dedicat a l'anàlisi textual, en quatre subcapítols. El primer, abans mencionat, de contextualització, per passar als altres tres, que ja entren en matèria: un apartat dedicat a la figura del doble en diferents textos fantàstics, un altre on totes les obres es caracteritzen per presentar objectes amb poders preternaturals com a estratègia fantàstica, i un últim, de caràcter miscel·lani, on trobem altres fenòmens fantàstics. Al primer d'aquests subcapítols, el dedicat a la figura del doble, Gregori analitza les narracions «Medium», de Pío Baroja, «El que se enterró», de Miguel de Unamuno, «Más allá de la muerte», de Noel Clarasó, «O ell, o jo», de Pere Calders, «En el hemisferio sur», de Cristina Fernández Cubas, «El hombre que salía por las noches», de Juan José Millás, i «Entre simétricos», de José María García Hernández. En el subapartat focalitzat en narracions amb objectes que tenen poders preternaturals trobem «El talismán», d'Emilia Pardo Bazán, «La esfera prodigiosa», de Luis Valera, «La veu de Madame Ricard», de Diego Ruiz, «El Caballero, la muerte y el diablo», d'Álvaro Cunqueiro, «L'imperi, els màgics i la *Strigiles*», de Joan Perucho, i «Només digues si encara m'estimes», d'Albert Sánchez Piñol. Finalment, al subapartat miscel·lani hi trobem «Avis misterios», de Joaquim Ruyra, «Judas», de Miguel Sawa, «Nummius Dexter Optatus, Papa de Roma (308-310)», de Maria Aurèlia Capmany, «M'han florit ametllers a les butxaques», de Maria Antònia Oliver, «Genarín y el gobernador», de José María Merino, i «El vol de l'àguila», de Jaume Fuster. Val a dir que a cadascuna de les narracions que analitza hi aplica les ideologies més adients en funció del text i de la biografia de l'autor, a partir de les esmentades prèviament, i que, en tot cas, aquesta anàlisi no es realitza des d'una perspectiva rígida del fet ideològic, sinó que algunes de les ideologies esmentades es troben en diàleg. Gregori desenvolupa la seva feina amb un corpus prou significatiu i prou extens per entendre que el seu estudi en l'àmbit de la literatura fantàstica, tant espanyola com catalana, és important. Això li permet elaborar una anàlisi molt més completa que si treballés de manera separada els textos des dels estudis sobre literatura fantàstica o des de les teories de la ideologia únicament. Com molt bé apunta l'autor a les conclusions, els seus objectius inicials eren plantejar-se preguntes noves a l'hora de realitzar la crítica de les obres escollides, molt més que no pas remarcar respostes ja conegudes per la comunitat dels estudis literaris (p. 455). La seva intenció, per tant, és obrir noves vies crítiques en l'àmbit de la literatura fantàstica peninsular, i, veritablement, amb la seva metodologia transdisciplinària, Gregori ho aconsegueix amb escreix.

Carlos Gámez Pérez
Universitat de Miami